

ГІДНІСТЬ І СВОБОДА: 100-РІЧЧЯ «ВСЕСВІТУ» ДОСЯГНУТО...

З-поміж усіх релігій світу найважливішою, як на мене, є *релігія* гідності і свободи. Раз втративши, годі намагатися повернути їх шляхом християнського покаяння. Інверсія понять і гра у триктрак з гідністю тягне за собою і втрату свободи: особистої, світоглядної, свободи трансцендентної, яка є найвищою цінністю людини. Ще наші давні пращури зрозуміли це, визначивши за найдошкульніше покарання — позбавлення волі, або вигнання з батьківщини, що де-факто і де-юре своєю чергою дорівнювало втраті свободи і гідності.

Гортаючи поживклі сторінки старого «Всесвіту» 20–30-х рр. 20 сторіччя, великоформатного універсального журналу, структуруючи його історію від січня 1925 року до наших днів, не можу позбавитись відчуття розуміння відповідальності й гідності, які

несли за собою різні покоління всесвітян — його творців, і його авторів, його перекладачів і читачів, на чіїх плечах стоїмо і ми — їхні нащадки. Всі вони були об'єднані тими величними ідеями світового гуманізму і побратимства, які мов небо і земля різнилися від тоталітарних ідеологем і брутальної шокотерапії колоніального режиму, де саме ці два згадані концепти гідності і свободи були запечатані у катакомби інтелектуального задзеркалля, яке зрештою творило монстрів слова і думки. Вони породили цілу систему мімезиму, імітації естетики і моралі, таких собі паразитів свідомості, кліше, називаючи це комуністичною ідеологією: від щасливих свинарок з блокбастера «Кубанські казакі» до Штірлиця і підступного знакового питаннячка «в чьом сіла, брат?», які засіли у свідомості кількох поколінь людей на наших теренах, мов генетичні

п'явки. Однак, не без винятків, звісно, не без винятків... Проте, саме з такими «мемами» і довелось іти на змаг нашим всесвіт'янським батькам, і врешті з'ясувалося — стократ мав рацію дідусь Котляревський: «Любов к отчизні де героїть, там сила вража не устоїть. Там грудь сильніша од гармат». Простенька ніби максима 18 сторіччя з бурлескної «Енеїди» своїм сенсом наразі гідна рядків національного гімну.

Без перебільшення стверджую, що літературний «Всесвіт» впродовж останнього сторіччя став гуманітарним Монмартром України, і щоб потрапити на цю святую для європейських інтелектуалів гору ще треба подолати круті сходи: в нашому випадку — певної культурної й інтелектуальної пропедевтики, сказати б, гімнастики думки в галузі світової літератури, яка дозволяє спілкуватися зі «Всесвітом» і світом по-побратимському, мовою одного взаємовизнаного культурного регістру.

Чи правду кажуть, що зірки найяскравіше сяють перед своєю загибеллю? Можливо, в астрономічному сенсі й так, а от у філософсько-метафізичному і культурному — не обов'язково. Бо світло від зорі летить до нас багато тисяч років. І від нас і наших читачів залежить, чи переможе у цьому змаганні крижаний вакуум, чи гаряче серце.

Майже сто років тому український письменник Іван Микитенко, один з перших авторів «Всесвіту», у повісті «Брати» писав: «Помираючи, старий Сахно, казав до своїх синів: — Сутуж тепер і на землю, і на гроші. Сутуж, діти. Оце, що маю, візьміть і приробляйте». Майже через сто років після цих слів, у році 2020-му, *відходячи до Бога*, старий Олег-Лесь Микитенко — син письменника і наш батько, вже легендарний головред «Всесвіту», який віддав журналові 62 роки свого життя, казав вже до своїх синів ледь не ті ж самі слова, але говорячи про «Всесвіт»... І насамперед просив довести його на папері бодай до 100-річчя, казав, як заповіт. Який ми й виконали *в єдиній бадьорій і солідарній редакційній команді неймовірних колег*, й у чималій мірі з допомогою батькового «приробітку». Подальша паперова доля нашого літературного артефакту виглядає обережно оптимістично, для цього робиться все можливе, але в найбільшій мірі це залежить тільки від Вас, дорогі передплатники й читачі журналу. Будемо разом!

До Перемоги! Слава Україні!

Юрій Микитенко,
Ph. D., президент і шеф-редактор
журналу «Всесвіт», голова Редколегії,
заслужений журналіст України